

Katekista

Mga Tulang-Pananaliksik Hango sa
National Catechetical Study (NCS) 2016-2018

ni **CLARENCE M. BATAN**

Orihinal na isinulat sa **Filipino** at isinalin sa sampung wika.

Mga Tagasalin

Bikol
Erlinda Balaoro
Ma. Danielle Villena

Bisaya
Fr. Nelson S. Plohimon, OAR
Ma. Cecilia L. Balajadia
Msgr. Maximo Sarno

Hiligaynon
Ray Anthony Bofill
Fr. Nelson S. Plohimon, OAR
Cynthia P. Tendencia

Ibanag
Fr. Carlos C. Villanueva

Ilocano
Fr. Carlos C. Villanueva
Florence C. Navidad
Rolando O. Dela Cruz

Kapampangan
Charles Henry C. Espiritu

Pangasinan
Norma Villapa
Corazon Q. Targa

Waray
Ma. Joselyn Año-Cabato
Gloria Año-Oray

English
Luciana L. Urquiola
Jeanette P. Grajo

Español
Abigail T. Pagalilauan

KWENTO NG DISENYO NG PABALAT AT LAYOUT

Ang pabalat ng libro ay dinisenyo ni **Romel G. Sencio**, isang freelance research assistant, multimedia artist, photographer, at videographer. Siya ay nagtapos ng *Bachelor of Arts in Sociology* sa *Mindanao State University – Iligan Institute of Technology* at sa kasalukuyan ay isang *online-based research assistant* ng *NCS 2021: PARI Project* sa University of Santo Tomas.

Mula sa inspirasyon ng logo ng *NCS 2021: PARI Project*, makikita sa pabalat ang ginuhit na kalapating sumisimbolo sa Banal na Espiritu Santo na lumulukob sa salitang *Katekista* na waring malikot na nagsasayaw sa paikot na *paint brushes* na may mga kulay na berde, kayumanggi, at dilaw. Ang berde ay opisyal na kulay ng *NCS 2021* hango sa logo ng *CBCP-ECCCE*. Ang kayumanggi ay sumisimbolo sa kulay ng balat ng mga Pilipino . Ang dilaw ay sinasagisag ang kulay ng Simbahang Katoliko at ng UST. Sa kabuuan ng layout, makikita ang paglalaro ng mga kulay na ito gamit ang *paint brushes* na kumakatawan sa mapagkumbaba at makahulugang galaw ng buhay ng mga katekistang naging respondents sa pag-aaral na ito.

Katekista

Mga Tulang-Pananaliksik Hango sa
National Catechetical Study (NCS) 2016-2018

ni **CLARENCE M. BATAN**

Orihinal na isinulat sa **Filipino** at isinalin sa sampung wika.

2020

Prepublication Online Draft | April 2020

Dahil sa COVID-19 pandemic, naantala ang paglilimbag ng libro. Bilang pasasalamat, pagkilala at panalangin sa mga katekista at Simbahang Katoliko sa pagdiriwang ng *Pasko ng Pagkabuhay* sa taong 2020, ang malaking bahagi ng libro ay isinapubliko *online* sa labing-isang wika. Ang encrypted PDF files ay *secured*, at maaring i-download sa www.ncs2021pariproject.com ngunit hindi pwedeng i-print, i-edit o baguhin. Ang anumang pagkakamali ay hindi sinasadya at pananagutan ng may-akda at mga tagasalin. Maaaring ipahatid ang anumang komento o suhesyon sa ncs2021pariproject@gmail.com.

Karapatang-ari © 2020

Ng *Catholic Bishops' Conference of the Philippines (CBCP) – Episcopal Commission on Catechesis and Catholic Education (ECCCE); University of Santo Tomas' Research Center for Social Sciences and Education (RCSSSD)* at ni *Clarence M. Batan*.

Reserbado ang lahat ng karapatan, kasama na ang karapatan sa muling paglilimbag at paggamit sa anumang anyo at paraan maliban kung may nakasulat na pahintulot mula sa mga may hawak ng karapatang-ari.

Disenyo ng libro
ni *Romel G. Sencio*

Ang *National Catechetical Study (NCS) 2016-2018* at *NCS 2021: Pastoral Action Research and Intervention (PARI) Project* ay mga komisyong-pananaliksik ng *Catholic Bishops' Conference of the Philippines (CBCP) - Episcopal Commission on Catechesis and Catholic Education (ECCCE)* sa *University of Santo Tomas' (UST) Research Center for Social Sciences and Education (RCSSSD)*. Ang pondo sa pananaliksik ay ipinagkaloob ng *Porticus Asia, Ltd.*, UST at CBCP.

MGA NILALAMAN

Handog III ■

Pasasalamat IV ■

Prologo

Katekista, Katekesis, Katoliko VIII ■

Paanyaya

Kwentong-Katekista X ■

Panimula

*Ang Tulang-Pananaliksik:
Sulyap, Suri't Subok sa Sosyolohiya
ng mga Katekistang Pilipino* XIII ■

Pahinungod

*Ang Hamon at Yaman ng Pagsasalin
sa Proyektong NCS 2016-2018* XIV ■

MGA TULANG-PANANALIKSIK

Filipino F1 ■

Bikol Bk1 ■

Bisaya Bs1 ■

Hiligaynon H1 ■

Ibanag Ib1 ■

Ilocano Ic1 ■

Kapampangan K1 ■

Pangasinan P1 ■

Waray W1 ■

English Eng1 ■

Español Esp1 ■

Epilogo

Ang Yaman at Mga Hamon ng Katekistang-Lingkod XVII ■

Mga Tagasalin XVIII ■

HANDOG

Para sa mga minamahal naming
Mga Katekistang Pilipino

Sa aming pananaliksik, ang mga **KATEKISTA** ang maituturing na natatagong “K” ng ating simbahan.

Hindi “karapatan”, “kapakanan” o “kakayanan” kundi “kayamanan”.

Ang mga **KATEKISTA** ang maituturing na natatagong **KAYAMANAN** ng ating simbahan.

Alagaan po natin sila.

NCS Research Team
UST RCSSD

PASASALAMAT

Ang librong ito ay bunga nang halos apat na taong pagdalaw (2016-2020) sa iba't ibang *Ecclesiastical Territories (ETs)* sa buong Simbahang Katoliko ng ating bansa. Mula Aparri hanggang sa Basilan, samu't saring mga naglilingkod sa ating Simbahan ang aming nakadaupang-palad – nakausap, nakakuwentuhan, at higit sa lahat, nabahaginan ng mga *research finding* ng *National Catechetical Study (NCS) 2016-2018* na ang focus ay tungkol sa mga buhay ng mga Katekistang Pilipino. Isa sa pinakagustong bahagi ng aming presentasyon ay ang mga tulang-pananaliksik.

Kaya't sa ngalan ng *Catholic Bishops' Conference of the Philippines (CBCP) – Episcopal Commission on Catechesis and Catholic Education (ECCCE)* sa pamumuno ni Bp. Roberto C. Mallari, DD, at ng *University of Santo Tomas' (UST) Research Center for Social Sciences and Education (RCSSSED)*, ang NCS Research Team ay lubos na nagpapasalamat sa mga sumusunod:

- Sa pamunuan ng CBCP sa pangunguna ni Abp. Romulo G. Valles, D.D. ng Archdiocese of Davao, at lahat ng kasamang mga obispong tumulong at kumalinga sa aming pananaliksik;
- Sa mga bumubuo ng technical working group at advisory council ng CBCP-ECCCE sa nakaraang apat na taon (2016-2020) lalo na kina Msgr. Gerry Santos, Fr. Ernesto de Leon, Sr. Ma. Jesusa Enginco, O.P, Annalee Tenefrancia, at sa maraming consultant at lider kateketikal na nagbigay ng suporta sa NCS;
- Sa pamunuan ng UST, mula sa aming Rector na taos-pusong tumulong upang maisakatuparan ang NCS, si Fr. Herminio V. Dagohoy, O.P.; ang kasalukuyang Rector Fr. Richard G. Ang, O.P.; ang aming consultant at taga-suporta, Fr. Pablo T. Tiong, Vice Rector for Religious Affairs; ang Dominican community; ang mga taga-pamuno sa pananaliksik na sina Prof. Maribel G. Nonato, PhD, Vice Rector for Research and Innovation, Prof. Belinda de Castro, PhD, RCSSSED Director; kasama rin ang tulong-suporta ng aming mga kapwa-mananaliksik sa RCSSSED at mga administrative staff na sina Ma. Carmelita Santos at Arabella San Agustin-Mejorada; at inspirasyon ng mga kasama namin sa Faculty of Arts and Letters sa pamumuno ni Dean Marilu R. Madrunio, PhD; sa Department of Sociology, at sa buong kolehiyo;

- Sa lahat ng mga naging bahagi ng NCS research team mula sa UST – ang unang grupo ng mga mananaliksik mula 2016-2018 na sina Joan Christi S. Trocio-Bagaipo, Florence Co Navidad, Ma Cecilia L. Balajadia, Louell V. Baldoza, Dennis Ian B. Sy, Joanne C. Santiago, Arthur Ace B. Malatag; at ang lahat ng naging bahagi ng NCS 2021 na sina Ma. Cecilia L. Balajadia, Florence Co Navidad, Heiden Anorico, Ruth DL. Andaya, Ma. Danielle Villena, Jaycar Espinosa, Tisha Isabelle M. de Vergara, at mga nagbigay-tulong na sina Kristine Meneses, Joanne C. Santiago, Debbie Mariz Manalili, Emmanuel I. Bernardino, Ina Francesca G. Deuna at Mary Camille S. Cabatu; gayundin ang aming mga Sociology research assistants na sina Riva Charlene Caragdag, Jovilu Ann Corpuz, Maria Angela De Castro, Mark David Derayunan, Micah S. Estrologo, Ninna Sandra F. Fernandez, Celda Palma, Romer Harvey Salud, at Denise C. Tumaneng;
- Sa mga guro, estudyante, seminarista, pari, madre, at layko mula sa iba’t ibang ET, na nagsilbing mga research assistant, survey enumerator, encoder, transcriber, proof-reader, at iba pang gawaing-pananaliksik;
- Kay Romel G. Sencio, sa pagpapaunlak na magdisenyo ng una niyang libro; ang iyong sining at talento ay tunay na nadama sa bawat pahina ng librong ito;
- Sa mga nagsalin ng mga tulang-pananaliksik sa sampung wika na sina Erlinda Balaora at Ma. Danielle Villena (Bikol); Fr. Nelson S. Plohimon, OAR (Bisaya at Hiligaynon); Ma. Cecilia L. Balajadia at Msgr. Maximo Sarno (Bisaya); Ray Anthony Bofill at Cynthia P. Tendencia (Hiligaynon); Fr. Carlos C. Villanueva (Ibanag at Ilocano); Florence C. Navidad & Rolando O. Dela Cruz (Ilocano); Charles Henry C. Espiritu (Kapampangan); Norma Villapa at Corazon Q. Targa (Pangasinan); Ma. Joselyn Año-Cabato, Gloria Año-Oray (Waray); Luciana L. Urquiola at Jeanette P. Grajo (English); Abigail T. Pagalilauan (Español) at sa mga iba pang tumulong sa proseso ng pagsasalin at unang nakasilip ng *translation drafts* na sina Cecilia Medina at Mc Kenneth M. Baluyot (Filipino); Fr. Jupe Garalde (Bikol); Sr. Lydia Perales, TDM, Fr. Roy F. Mejias, at Phoebe Zoe U. Sanchez (Bisaya); Edith R. Banguilan at Wilma T. Aggabao (Ibanag); Ruth Rivera at Keith Joven (Kapampangan); Fr. Pablo T. Tiong, O.P., Fr. Benedict Villapa, Fr. Reynor Munsayac, O.P., Jefferson S. Aquino, Bro. Wilhelm Boñon at Korina Carla Targa - Boñon, (Pangasinan); Sr. Mariben M. Espinosa, LGC, at Fr. Cyril Caliba (Waray);

- Sa mga naglaan ng pondong-pananaliksik - ang CBCP sa pangunguna ng ECCCE, iba't ibang Ecclesiastical Territories, UST, at international research grant mula sa Porticus Asia, Ltd.;
- At higit sa lahat, sa mga Katekistang nagpaunlak na ang kanilang buhay ay maisiwalat, masuri, maisalaysay at maikwento sa NCS tulad ng metodong tulang-pananaliksik sa librong ito.

Hindi man namin maisa-isang mapangalanan ang mga libu-libong Simbahang-lingkod na naging instrumental upang mabuo ang librong ito, sigurado po kaming sa pamamagitan ng aming dalanging-pasasalamat, ang Poong Maykapal na po ang maghahatid sa inyo ng biyaya at pagpapala. Amen.

Clarence M. Batan

Abril 7, 2020

Prologo

Katekista, Katekesis, Katoliko

ni **Clarence M. Batan**

Project Lead, NCS 2016-2018

Principal Investigator, NCS 2021: PARI Project

Sa gitna ng *COVID-19 pandemic* na sadyang nagpatigil ng ating mga karaniwang-gawain dulot ng malawakang *Enhanced Community Quarantine (ECQ)*, minarapat ng *NCS 2021: PARI Project Research Team* na ilunsad ang prepublication online draft version ng librong ito upang tugunan ang tatlong mahahalagang dahilan.

Ang unang dahilan ay ang libu-libong mga Katekistang napakinggan na ang mga tulang-pananaliksik sa aming mga research presentation sa buong bansa. Madalas, humihingi sila ng kopya nito para ibahagi sa kanilang kapwa-katekista, mga ka-parokya, kasama sa organisasyon, sa pamayanang kanilang kinabibilangan, at sa kanilang mga kapamilya. Pangako namin na ilalathala namin ito at isasapubliko upang masulyapan nila sa mga taludtod ng mga tula - ang buhay at kahulugan ng kanilang pagiging katekista, at kung bakit sa aming pananaliksik, sila ay itinuturing naming mga natatagong kayamanan ng ating simbahan.

Ikalawa ay ang nakaaantig na mga reaksiyon ng mga unang nakabasa, nakasulyap, nakarinig ng mga tulang-pananaliksik. Samantalang ang *qualitative technique* na ito ay ginagamit na sa ilang disiplina ng agham panlipunan, maraming nagulat na pwedeng gamitin ang porma ng “tula” upang katawanin ang datos mula sa pananaliksik. Tradisyunal na *social statistics* at naratibo gamit ang *coded-quotations* ang una naming ginamit sa presentasyon sa mga katekista. Tanggap at may pagsang-ayon naman ang mga katekista sa mga *research finding* pero mas gusto nila ang mga kwentong hango sa mga *interview* at *focus group* sa likod ng mga numero at *bar charts*. Kaya gamit ang mga literatura, kwento, *codes*, *field notes*, at iba pang materyales, sa maraming pagsubok, sinuri ko ang mga datos, pumili ng mga *codes* upang malaman ang tema ng isang *research finding* na kakatawanin sa iilang piling salita na bubuo sa isang “tula”. Ang tulang ito ay hindi kathang-isip o dulot ng isang inspirasyon. Bagkus, ito ay non-fiction, mula sa datos, mga *codes* at tema ng pananaliksik. Ang buod at kaluluwa ng pagsusulat ng tula ay hindi ang magtago ng kahulugan ngunit upang maisiwalat ang akma at totoong realidad ng sinasaliksik. Na sa iilang piling salita, sa pagpinta ng *research finding*, huhugutin ang mga kulay mula sa datos habang pababayaan ng mananaliksik na ang katotohanan ang mangusap, magsabi, at magpaliwanag sa bawat taludtod ng tula. Ito ang mga tulang-pananaliksik na sa mga katekista ay nagbabadya ng waring bagong metodo ng katekesis. Obserbasyon namin,

mukhang matagal nang naghihintay ang mga katekista na magkaroon sila ng mga bagong *catechetical material* at *module* para mas epektibo nilang harapin ang hamon ng katekesis at new evangelization.

Ang ikatlo at panghuling dahilan ay tungkol sa ating mga Katoliko, partikular tayong mga Katolikong Pilipino. Sa aming pag-ikot sa bansa, sa maraming mga simbahan, madalas una kaming naeengganyo sa ganda ng mga istruktura ng mga katedral at mga bahay-dalanginan. Ngunit matapos naming makausap ang mga katekista, doon namin laging nababanaag ang tunay na “Simbahan”. Ang simbhang may malaking letrang ‘S’, dahil ang mga katekista ay tunay na nagpapamalas ng malalim na kahulugan ng pagka-Katoliko – ang tunay na maglingkod sa Panginoon nang walang bayad, maglaan ng panahon at talento kahit limitado, mag-aral at magturo ng tungkol sa pananampalataya, at hikayatin ang marami na maging bahagi ng isang pamayanang Kristiyano na yinayakap ang mga doktrinang pang-Katoliko. Ang mga katekista ay mahalagang bahagi sa pagbubuo ng Simbahang Katoliko. Mahalagang alagaan natin sila at mas mahalagang matanto kung paanong mas marami sa atin ang susunod sa kanilang mga yapak upang maglingkod din bilang katekista. Dahil bilang mga Katoliko, lahat tayo ay tinatawag na maging katekista.

Hindi po perpekto ang *prepublication online draft* na ito. Bukas ito sa mga pagbabago at suhesyon. Inilathala po namin ito sa ganitong *format* bilang pasasalamat, pagkilala at panalangin sa mga katekista at Simbahang Katoliko sa pagdiriwang ng *Pasko ng Pagkabuhay* sa taong 2020. Ang malaking bahagi ng libro ay isinapubliko online sa labing-isang wika. Ang encrypted PDF files ay *secured*, at maaaring i-download sa www.ncs2021pariproject.com ngunit hindi pwedeng i-print, i-edit o baguhin. Ang anumang pagkakamali ay hindi sinasadya at pananagutan ng may-akda at mga nagsalin. Maaaring ipahatid ang anumang komento o suhesyon sa ncs2021pariproject@gmail.com.

Nawa’y ang handog na ito, ang *KATEKISTA: Mga Tulang Pananaliksik hango sa National Catechetical Study (NCS) 2016-2018* ay mabasa ng maraming nais malaman ang dahilan kung bakit hanggang ngayon, buhay na buhay pa rin ang pananampalatayang Katolikong Kristiyano sa bansang Pilipinas.

Paanyaya Kwentong-Katekista

ni Bishop Roberto C. "Bobet" Maillari, DD

Chair, CBCP-ECCCE

Bishop, Diocese of San Jose de Nueva Ecija

Simula pa noong 2016, nang muling inilunsad ang National Catechetical Study ng *Catholic Bishops' Conference of the Philippines (CBCP) - Episcopal Commission on Catechesis and Catholic Education (ECCCE)* na kasalukuyan kong pinamumunuan, naging daan ang pananaliksik na ito upang kilalanin ang mga bayaning Katekista na walang sawang pumupunta sa mga pampublikong paaralan upang magturo ng mahahalagang aral tungkol sa ating Panginoong Hesukristo, sa mga sakramento, at sa marami pang bagay tungkol sa ating buhay-pananampalataya bilang mga Katoliko. Lalo ko pang nakita ang halaga nila kapag naalala ko ang nakakatuwang kwento ng aking mahal na Tatay.

Ang aking Tatay ay ulilang lubos simula pa noong pitong taong gulang siya. Kwento niyang may bahid na lungkot sa akin,

"Anak, hindi madali ang maging ulila, para bang nasa dilim ka palagi dahil walang matandang tumutulong at gumagabay".

Pero waring gumaan ang lahat noong una niyang nakilala ang Panginoon sa pamamagitan ng kanyang Tiyo na isang Katekista. Ito ang masayang alaala ni Tatay sa kanyang unang katekista:

"Ang aking Tiyo ang unang nagturo sa aking magdasal ng *Ama Namin*. Habilin niya sa akin, kapag litong-lito ako at hindi ko alam ang aking gagawin, pumunta lang daw ako sa simbahan, humarap sa altar at magdasal ng *Ama Namin* nang paulit-ulit. At magbuhat noon, kapag ramdam ko ang bigat ng mga problemang aking pinagdaraan, ito ang aking ginagawa – ang paulit-ulit na dasalin ang *Ama Namin*. At walang mintis! Anak, kapag nararanasan ko ang dilim sa akin buhay, lumiliwanag ang anumang suliranin, matapos akong magdasal, at nalalaman ko kung ano ang tama kong gawin."

"At ang isang kalituhan sa aking buhay na labis na nagbigay sa akin ng takot at pangamba ay noong malapit na akong ikasal sa iyong Nanay. Naku, nakaramdam ako nang malaking takot noon dahil sa nangyari sa aking buhay na naulila akong maaga. Naisip kong baka mamatay agad ako at ang aking mapapangasawa. Magiging mahirap ang sitwasyong ito para sa aming magiging mga anak. Ayaw ko silang maging ulila tulad

ko. Dahil dito, nagbalak talaga akong umurong sa aming kasal. Sobrang takot ang aking nadama noon.”

“Pero tulad ng habilin ng aking Tiyong katekista, dumalaw ako sa simbahan at doon, paulit-ulit kong dinasal ang *Ama Namin*. Anak, habang nagdarasal, doon ko nadama ang kapayapaan at nadama ko na gusto ng Diyos na pakasalan ko ang Nanay mo.”

“Yan ang istorya ng simula ng aming pagmamahalan ng iyong Nanay at kayong aming mga anak.”

Sa kwentong ito ni Tatay, nabatid ko ang kahalagahan ng simpleng pagdarasal na natutunan niya mula sa isang katekista. Totoo nga, pabiro ko lang naisip na kung nagpatalo si Tatay sa takot na kanyang naramdaman noon, hindi sila nagkatuluyan ni Nanay. At kung nangyari iyon, wala kami sa mundong magkakapatid. At walang Bobet na magpapari!

Ako din ay may personal na karanasan sa aking naging katekista. Mga Grade 4 ako noon, marahil para mas mapalapit kami sa simbahan, nang narinig kong sinabi sa amin sa klase na,

“Kapag nagpari kayo pupunta sa langit ang inyong mga magulang”.

Parang may kumurot sa aking puso at iyon ang simula ng aking bokasyon, na kung saan, nagising ang pagnanasa kong maging pari. Kaya pagkauwi ko, sinabi ko agad sa aking mga magulang,

“Tay, Nay, gusto ko pong magpari”.

At dahil dito, agad-agad namang binigay sa akin nila Tatay ang pananagutan na mamuno sa pagdarasal ng rosaryo ng aming pamilya.

Kaya pagka-graduate ng Grade 6, na-surpresa ako na nakipag-appointment pala ang aking mga magulang sa dating Rector ng *Mother of Good Counsel Seminary*, ang butihing si Archbishop Emeritus Paciano B. Aniceto, DD, para sa aking intensyon. Nakakatuwang alalahanin na sa aming salu-salong kainan kaharap si Father Rector, tinanong niya ako kung bakit gusto kong maging pari. Agad kong tugon,

“Dahil gusto ko pong pumunta sa langit ang aking mga magulang.”

Nang marinig ang aking kuwento ng isang kaibigang pari na kasama namin sa seminaryo, minsang nagkukuwentuhan kami, agad niyang sinabing,

“Oo nga naman, iyan ang punto talaga ng pagpapari, ang aral ng pagliligtas, unang-una ng ating mga magulang at pamilya.”

Nakagagaan ng loob na isiping noong naging pari na ako, sa lahat ng pagdiriwang ko ng misa, sa maraming pagkakataon, kasama ko ang aking magulang, lalo na si Tatay. Naku gaano mang kalayo ang aking pagmimisahan, si Tatay ang kasama kong naglalakbay. Kasama ko ang aking mga magulang sa aking misyon bilang pari, walang mintis ang kanilang pagdarasal sa aking bokasyong maglingkod sa simbahan. Lalo na noong naging Obispo ako. Sa maraming taon, sila ang kasama kong magmisa, magdasal, at maglingkod sa simbahan hanggang sa mga panahong dinapuan sila ng sakit at panghihina. Hindi nga sila pinaghiwalay agad ng Panginoon, walang naulila sa amin nang maaga taliwas sa takot at karanasan ni Tatay dahil biniyayaan ang aking mga magulang nang mahaba at makabuluhang buhay kapiling kami – ang kanilang unang simbahan.

Sa huling bahagi ng buhay ng aking mga magulang, maraming beses ko silang naipagdasal at napagkalooban ng sakramento ng pagpapahid ng langis sa maysakit. Masakit mang mawala sila sa mundo ngunit hinding-hindi ko makakalimutan ang hindi mabilang na dami ng taong nakiramay noong sila ay namatay. Sa rami ng nagdasal, nagmisa at nakiisa, nasabi ko sa sariling inaalala ang katekistang unang nagmulat sa akin ng aking bokasyon,

“Tama nga ang aking gurong Katekista, pupunta nga sa langit ang mga magulang ko!”.

Ito po ang aking paanyaya sa lahat nang mabibigyan ng pagkakataong basahin at pagnilayan ang librong ito, ang koleksyon ng mga tulang-pananaliksik hango sa mga datos ng buhay ng mga katekista batay sa *NCS 2016-2018* na sinulat ni Dr. Clarence M. Batan na mula sa Filipino ay isinalin sa sampung wika.

Tunay ngang maituturing na kayamanan ng ating Simbahan ang mga katekista, kaya mabuti pong ipagkaloob natin sa kanila ang tamang pagpapahalaga, pagkilala at paggalang. Mabuhay po ang ating mga katekista sa buong Pilipinas!

Nawa’y sa bawat tulang inyong mababasa, isang dasal din ang inyong masambit – para sa ating mga katekista, para sa ating Simbahang Katoliko.

Pagpalain tayong lahat ng Poong Maykapal kasama ng ating Mahal na Inang Maria, Amen.

Panimula

Ang Tulang-Pananaliksik: Sulyap, Suri't Subok sa Sosyolohiya ng mga Katekistang Pilipino

ni **Clarence M. Batan**
Project Lead, NCS 2016-2018
NCS 2021: PARI Project Principal Investigator

***Antabayanan ang laman ng bahaging ito na isasapubliko online kapag ang texto ay handa nang ibahagi.

Pahinungod

Ang Hamon at Yaman ng Pagsasalin sa Proyektong NCS 2016-2018

ni Joan Christi S. Trocio-Bagaipo

Project Co-lead, NCS 2016-2018

Filipino ang pangunahing wikang ginagamit sa gawaing katekesis sa Pilipinas. Ang mga sangguniang ginagamit para sa pagsulat ng mga modyul sa pagtuturo ay mga salin ng orihinal na nakasulat sa English. Ilan sa mga ito ay ang *Katesismo ng Iglesia Katolika* na salin ng orihinal na *Catechism of the Catholic Church* at ang *Katesismo Para sa mga Pilipinong Katoliko* na siya namang salin ng *Catechism for Filipino Catholics*.

Kaugnay ng pagtalakay sa usaping katekesis sa bansa na gamit ang wikang Filipino, dagli nating silipin ang kasaysayan ng pagsasalin sa Pilipinas. Ayon kay Almario (2015) ng *Komisyon ng Wikang Filipino*, “kasintanda ng limbag ng Filipinas ang pagsasalin (p. 67).” Unang nailathala ang akdang isinalin na pinamagatang *Doctrina Christiana* (1593), na naglalaman ng mga dasal at tuntunin ng Simbahang Katolika na kinailangan sa pagpalaganap ng Kristiyanismo sa mga bagong sinakop na kapuluan. Binanggit ni Almario na ito ang “naging sagisag ng misyon at direksyon ng pagsasalin (p. xvii)” sa ilalim ng Rehimeng Espanyol. Dagdag pa niya, “naging masigasig ang mga misyonero sa pagsasalin ng mga akdang Kristiyano tungo sa mga nasakop na wikang katutubo (p. xvii).”

Hindi na bago ang paggamit ng mga sangguniang nakasalin sa wikang Filipino mula sa orihinal na teksto sa larangan ng pananampalatayang Katoliko sa ating bansa. Ito ay alinsunod na rin sa sinasaad sa dokumento ng *Second Vatican Council* na pinamagatang *Sacrosanctum Concilium*. Kinilala ng naturang dokumento ang paggamit ng *Mother Tongue* (MT) o Unang Wika sa Misa, o maging sa pagbibigay ng mga sakramento at maging sa iba pang bahagi ng liturhiya. Sa pagkilala ng MT, hindi maaring makaligtaang banggitin na binigyang diin ng dokumento na ang pagsasalin, na may layong gamitin ang isinalin sa liturhiya mula sa wikang Latin tungo sa MT, ay nangangailangan ng pahintulot ng mga pinuno ng mga teritoryong eklesiastiko (Pope Paul VI, 1963).

Sa loob ng dalawang taon (2016-2018) napatunayan kong tunay na mahalaga ang wikang ginagamit sa katekesis, at higit na mahalaga na naituturo ang pagkakatekesis sa wikang naiintindihan ng mga tinuturuan o ang tinatawag nating *catechized*. Naging mapalad akong mapabilang sa isang grupo ng mga mananaliksik na naatasang gawin ang *National Catechetical Study (NCS) 2016-2018*, isang pag-aaral sa buhay ng mga

katekista sa ating bansa. Isa sa pinakamatingkad na *finding* ay ang gamit ng MT sa pagtuturo ng katekesis. Maraming mga katekistang nakapanayam namin ay nagsabing ang mga modyul na ginagamit sa katekesis ay nakasulat sa wikang Tagalog o kaya ay sa English. Kung kaya't nang itanong kung anong wika ang nais nilang gamitin sa katekesis kung sakaling magbabago ng mga modyul, marami ang nagsabing mas makabubuti kung ito ay nakasulat sa lokal na wikang ginagamit nilana mas higit naiintindihan ng kanilang mga tinuturuan.

Taong 2017 nang sinimulang gawan ng tulang-pananaliksik ni Dr. Clarence Batan, ang *Project Lead* ng *NCS 2016-2018 Research Team*, ang mga datos na nakalap mula sa mga *survey*, *focus group discussion* at *interview*. At bilang pagtugon sa kahilingan ng mga nakararaming lumahok sa pag-aaral na sana ay maisulat sa kanilang wika ang mga maaaring gamiting materyales sa pagtuturo, sinimulan ang proyektong pagsasalin ng mga tula na nakasulat sa Filipino, patungo sa iba't ibang wika. Ang layuning mas mailapit ang kwento sa mga nakaranas nito sa pamamagitan ng pagsulat nito sa kani-kanilang wika ay naayon sa nakuhang *finding*.

Sa librong ito, ang mulaang wika na Filipino ay naisalin sa sampung natunguhang wika; ang Bikol, Bisaya, Ibanag, Ilocano, Hiligaynon, Kapampangan, Pangasinan, Waray, English at Español. Ang mga tagasalin ay aming nilapitan namin, pinaliwanagan ng proyekto, lahat, ginawa ang pagsasalin nang bukal sa kanilang loob bilang mga volunteer. Lahat ng mga tagasalin ay bahagi ng *catechetical ministry* o akademya kaya't batid nila ang gawaing-katekesis.

Para sa librong ito, ang pagsasalin ay isang subok sa gawaing naglalayong mas ilapit ang mga isinulat na tula sa hinuha at kamalayan ng mga totoong nakaranas ng mga kwentong isinatula. Dahil ito ay isang pagtatangka, may mga hamon itong kinaharap.

Tatalakayin ng bahaging ito ng libro ang mga hamong kinaharap sa pagsasalin ng tula. Ako bilang kasama sa buong proseso ng pag-aaral ng *NCS 2016-2018*, mula sa pagbuo ng konsepto nito, sa pagbalangkas ng mga gabay-tanong, hanggang sa aktwal na pangangalap ng datos at pagbabalik ng mga *finding* sa mga katekista.

Habang binabasa ko ang mga tula sa mulaang wika, nagiging buhay ang mga kwento. Nung binabasa ko ang mga salin, lalo't iyong aking naiintindihan, tulad ng Bisaya na aking Unang Wika, at Hiligaynon na isa sa mga pangunahing wikang ginagamit namin sa bayang aking kinalakhan, nakita at naramdaman ko, na naging madali ang gawaing pagsasalin, na hindi alintana ang mga teknikal na aspeto ng disiplina, sapagkat nasa kamalayan ng tagasalin ang dalisay na layuning mas maintindihan ng mga

katekista, ng mga tinuturuan at maging ng mga lider ng gawaing kateketikal dito sa ating simbahan ang totoong nangyayari sa estado at pagsasagawa ng katekesis sa ating bansa. Ngunit, tulad ng anupamang gawain, may mga hamon ding kinaharap ang pagsasalin ng mga tulang pananaliksik. Ibabalangkas ng bahaging ito ng libro ang dalawang pangunahing hamon; una, ang kaibahan ng mulaang wika at ang tunguhang wika at ikalawa, ang mga hamong teknikal tulad ng pagsusukat at pagtutugma at ang pagsasalin ng mga katawagang teknikal sa gawaing kateketikal.

Bibigyang diin naman ng bahaging ito ng libro, na bagaman may mga hamon, tunay na may dalang yaman ang pagsasalin ng mga tulang pananaliksik. Tunay na maipagmamalaki ng proyektong ito ng pagsasalin ang pagkakaroon ng matibay na patunay na magbubunsod sa mga pinuno ng mga gawaing kateketikal ng ating simbahan ang paglapit ng mga modyul at materyales na ginagamit sa katekesis sa panlasa, kamalayan, at mundo ng mga katekista at ng mga tinuturuan nito.

Mahalaga ang wika sa pagpapalalim ng ugnayan kay Hesus na pangunahing layon ng katekesis (CT5). Sa epektibong paggamit nito, mas naisasabuhay sa lipunang ginagalawan ng mga katekista kasama ng mga naturuan nila ang pagpapatuloy ng misyong ipalaganap ang *Mabuting Balita*. Ang pagtingin na ito sa kahalagahan ng Unang wika sa katekesis ay binigyang diin ni Pope Francis sa kanyang Apostolic exhortation na *Evangelii Gaudium* (EG), kung saan nabanggit niya ang halaga ng Unang wika o Mother Tongue sa pagpapalalim ng pananamplataya. Aniya,

“... This language is a kind of music which inspires encouragement, strength and enthusiasm” (EG 139).

****Antabayanan ang laman ng bahaging ito na isasapubliko online kapag ang texto ay handa nang ibahagi.*

Mga Sanggunian

Almario, V. (Ed.). (2015). *Introduksiyon sa Pagsasalin: Mga Panimulang Babasahin Hinggil sa Teorya at Praktika ng Pagsasalin*. Manila: Komisyon sa Wikang Filipino.

Dryden, J. (2015). Hinggil sa Pagsasalin. In V. Almario (Ed.), *Introduksiyon sa Pagsasalin: Mga Panimulang Babasahin Hinggil sa Teorya at Praktika ng Pagsasalin* (V. Almario, Trans., pp. 1-12). Manila: Komisyon sa Wikang Filipino.

Pope Paul VI. (1963). *Constitution on the Sacred Liturgy Sacrosanctum Concilium*. Retrieved April 4, 2020, from Vatican. Va: https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19631204_sacrosanctum-concilium_en.html

Sy, J. (2015). Mga Hamon sa Pagsasalin sa Nanyang Paoili ni Bai Ren. In V. Almario (Ed.), *Introduksiyon sa Pagsasalin: Mga Panimulang Babasahin Hinggil sa Teorya at Praktika ng Pagsasalin* (pp. 201 - 209). Manila: Komisyon sa Wikang Filipino.

Ibanag

I VERSO IRA NGA PANGUSITO

Paskua na Katekista Ib2 ■

Fleti Ib3 ■

Ngatta Manaki Makimisa I Abbing Ira? Ib4 ■

Katekista-Minasservi Ib5 ■

Mangiroluan-Kateketikal Ib6 ■

Krus nga Dalan na Katekista-Mangirolluan

I Pamugab Ib8 ■

II Getsemani Ib9 ■

III Sanhedrin Ib10 ■

IV Korona Nga Si Ib11 ■

V Krus Ib12 ■

VI Nedarapal Ib13 ■

VII Simon Cireneo Ib14 ■

VIII Pakidafun Ib15 ■

IX Nepato Ib16 ■

X Dimas Ib17 ■

XI I Bilin Ib18 ■

XII I Pappatay Ib19 ■

XIII Niketanam Ib20 ■

XIV Paginnolay Ib21 ■

Panuttulan na Panuddu Ib22 ■

Paskwa na Katekista

Ni Clarence M. Batan
Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva

Sangawe nga Paskwa

Egga i bagu nga

Istorya-k. ■

Meyannung ta

Matammuag ira

Na Iglesia

Masservi,

Manuddu anna

Massacrificio

Tapenu irattal

I istorya ni

Cristo. ■

Awan tu paga

Massacrificio

Para ta tallu-fulu

Nga minotu. ■

Iyosa i ngizzi

Anna kitekkaru

Nga sikan na

Gutu

Para irattal i

Angngurug

Ari tu para ta

Baggi

Ngem para ta

Iglesia

Nga ideddukan. ■

Ira i

Katekista

Nga ollu nga nanuddu

Niakan

Nu anni i kebalinan

Na Paskwa. ■

Ira i Paskwa

Nakkagi ta

Kurug nga kebalinan

Nawe nga ocassion. ■

Ira i tulu

Nga i kili da

Ay nawag ta

Katagitadday

Nga natudduan

Nalippawa

Nanawagan. ■

Nga i Paskwa

Ay meyannung kani

Cristo. ■

Mabbalo ta

Katekista ira. ■

Mabbalo ta Meparaddam. ■

Mateo 2:9

*"Ay nasingad-da mangana
ta dalad-da yuri I bitun nga
nasingad-da ta Zigattu. Kuruga
nagayaya ira nga nakasingan
uli taw nga bitun ta nirollu na
ira adde ta lugar nga dian na
abbing."*

Fleti

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva

Inninnak-ku i grupo
Na abbastbing ira nga magulu
Matannug ira ta kwarto. ■

Nagimammo labbi, nattakkilala
Naggiriddan, naddasal ira ta Ave Maria
Tammi da i rosario da. ■

Tari, ta arayyu nga bario
Kilu-kilometro i distancia na ta Iglesia
Iglesia na angngurug. ■

Ari nanuddu ngem namakurug
Tuddu ira meyanung ta Iglesia
Nga ided-dukan; nga awan tu
Innaggan nga balo. ■

Megafu ta awan i paga na passervi
Fuera laman ta fleti
I balun ay aya ta Yafu. ■

Mateo 19:14

*“Ay kinagi ni Jesus, “Pavulunan
nu I abbing ira nga umay
niakan. Arian nu ira nga
gamman, ta i kuddanaw i
malagum ta Pammagurayan na
Dios.”*

Ngatta Manaki Makimisa I Abbing Ira?

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva

Tadday nga Katekista i
Nangipakurugkurug
Meyannung ta abbing ira nga
Pase-pasensianna
Ta tudduan na ta istorya ira
Meyannung ta Yafu,
Meyannung ta Iglesia. ■

Tadday nga magana i
Nangipakurug
Meyannung ta ana-ana na ira
Nga mapessippo/matagga i ulu
Da kanu ta balay,
Awan tu pangikakua-da
Darakalda ira,
Awan tu interes makimisa. ■

Tadday gapa nga
Abbing nagistorya
Meyannung ta sitwasyon
Na familia nga enna ideddukan
I mammagana na ay
Kanayon makkaturituria
Mammagana nga nawan
Ngana tu pakka-iddu da. ■

Ta niyavu na katekista
I abbing “ngatta ariam-mu
Ikaya makimisa/”
I tabbag na, nga manuru
Paga i lua na,
“Ariad-da gammabba makimisa”,

Ari ira nganga nga magana nga
Egga i angngurungadda. ■
Kinagi na maw-
Wangiwangiwang nga katekista
Makkaraga mangumbinsi
Ta abbing magulo i pattolay na
“Kagitta na katekesis para ta
mammagana”
I ana da ngana i mangipakurug. ■

“Meyannung ta angngurug,
“Meyannung ta Iglesia,
“Meyannung kani Cristo,”
Mammini-mini nga
Dasal na Katekista
Nasinganna i abbing
Kekkemmi na magana na
Mallawan ta kapilya
Mittan ta tanga-linguan,
Lugar na katekesis. ■

Lucas 2:41-42

*“Kada dagun, umay i Magana
ni Jesus ta Jerusalem ta Fiesta na
Paskua. Turi ta karaddua ngana
i dagun ni Jesus, minay mangana
ira ta kunna annangngua da.”*

Katekista-Minasservi

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva

I pabbalin tu katekista
Kagitta na tadday nga kansion,
Puro lappo
I kaggian na kansion na,
Kada magguyu
Mevulu gapa i pannonono na
Ngamin ay para ta Dios
Megafu ta tabba
Ikansion na paga i pagiddu
Ta tudduan na ira
Tiempu napafutuan
Tuddu anna ka-uto
Na Santa Iglesia nga Yena. ■
I passervi i tallungan na
Adde ta pangurianan,
Sigga raddam anna maginna
Ta kinansionna
I katekista nga masservi
Iddanama na Iglesia
Mangiyegu ta
Angngurug
Pagiddu, i
Armas-nga kansion!

Para ta Dios,
Para ta Iglesia,
Para ta ili
Nga Filipinas. ■

Lucas 1:46-48

*“Ay kinagi ni Maria, “Dayawak-
ku ta napafutu i Yafu; anna
magayaya nga megafu ta
Dios nga namaliag niakan, ta
zinaddam na nga pakallallo nga
doroban na! Mamegafu sangoye,
ngamin nga gaka-gaka ay
ngaganad-da noka tu mapalag.”*

Mangiroluan-Kateketikal

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva

I mabbalin nga mangiroluan
Ta trabahu para kateketikal
Kagitta na tadday nga giya
I sacramento ira:
Mamegafu ta binyag
Pangalawa ta
Annungan nga mangiroluan
Eucharistia-misyon
Nga mangibillay
I kanayun nga mamannabannay
Ta ngamin nga makagurun
Egga i pakkonfesar,
Pangaláwà ta pakkafian,
Megafu ta trabahu
Kateketikal balo
Ay mariga anna seryoso—
Kagitta na pakkonfirmasi
Nga duffun-anna panguffun
Gakko anna pangidalan
Maggafu ta Espiritu Santo. ■
I mangiroluan-kateketikal
Profeta nga pari
Ta ngamin nga oras
Katekesis i mangúnsunse
Kagitta na pakka-aya,
Pakkasal,
Tuddu na Iglesia
Si Kristo nga ayatan. ■
Ta pangurianan
Nabannag, onu
Egga i pakkáfi

Tammi paga
Na mangirolluan-kateketikal
I makapabbaw nga denu
Nga nu medenu
Inimmugurran nga nefuna
I makafi nga angurugan
Mapasikan anna matotolay,
Megafu ta passervi
Nga tadday nga lider-kateketikal
Napafutu anna mannanayun. ■

Juan 1:14

*"I Uvovug ay nabbalin tu tol原因
anna nakitapaddian nittam.
Napannuan yaya ta allo anna
kakurug. Nemammatam-mi i
Gloria na—i gloria nga inalawa
na kunna tadday nga Ana na
Yama."*

Krus nga Dalan
na Katekiasta -
Mangirohuan

I Pamugab

*Ni Clarence M. Batan
Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva*

Nakaddaggan i ngamin
Ta maddaggun nga kuman
Niparan na,
Kinagi ni yena-
Nakangizzi, atutan na
I decision nga manuddu,
Mangana, kagitta gari. ■
Nga uli kuan-na
I ideddukan nga propesion-
Dakal nga obligasion
Mission na Iglesia,
I mabbalin tu katekista. ■
Ari gammabba nga nakaddagan
I atawa anna áná na
Megafu ta kanayun yayya
Nga egga ta Iglesia. ■
Bilin ni Yama,
“Ariam mu kami laman nga
Kattamman onu pagurayan”. ■
Nitabbag na Yena,
“Ari mabba Iddu, sikamu mabba
i pagoluak-ku nga ekku iyegutan”. ■
Naka-ngizzi ngamin
Ta arubang na masingngo nga kanan,
Kabalin nga kiminan,
Si Yena gabba laman,
Nagamful anna namaggaw. ■
Yawe i ollu
Nga krus ta dalan
Na katekista nga mangirolluan,
Sacrificio nga egga i kekabalinan. ■

1 Corinto 11:24

*“Nabbala-balo ta Dios, ginadda-
gaddua na i pan anna kinagi
na, “Yaw I bagginga iyawa ku
megafu nikamu. Kuan nu yaw tu
panaddamman nu niakan.”*

II Getsemani

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva

Nage na nga umarubang
Ta kawagan na nga makkatekista,
I yena ay minay
Ta kada-ligguan nga paggigiammu
Meyannung ta bilia,
Anna aru nga dokumentu nga
pangkatekismo
Na Catolico ira nga Cristiano
Catolico nga Filipino. ■
Ari nga nabbalin nga mapaleg
I magginna mangana
Ta pari nga ketekista
Anna catechetical directors paga
Megafu ta mas mariga
Nga amfulan nga ituddu
I tuddu na Santa Iglesia,
Kagitta na paddasal
Ni Hesus ta Getsemani,
Egga i ziga ta paggiggiammu
Tapenu hustu i inammu
Nga metuddu. ■
Yawe i mekarua
Nga Krus ta dalan
Na Katekista nga mangirolluan,
Sacrificio nga egga i kekabalinan. ■

Lucas 22:42

*“Ama”, kunna, “nu awayya na ay
ililli mà toye ta pazziga-riga ku.
Ngem ari tu i urè i matuttul nu ari
i urem.”*

III

Sanhedrin

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva

Magayaya nga inalawa
Ni yena i manu-ddu-
Bagu nga mak-katekista
I annungan na
Ta Eskwela ira nga publico,
Nappara-paran kada aggaw
Pabbisita ta eskwela
Ta principala umarubang yaya
Tapenu schedule apan na. ■
Appa lamang i pappilian:
Um-umma,
Maddaggun i recess,
Kabalin mangumma,
Onu nage na larga. ■
Kagitta ni Hesus
Ta arubang na Sanhedrin,
I mappakalinno laman
Ta arubang nga keggan
pammaguray,
Yari awan lamang tu panukkina
Tapenu mission ay mekanayun,
Maski anni nga oras,
I katekismo maparulo. ■
Yawe i mekatallu
Nga Krus ta dalan
Na Katekista nga mangirolluan,
Sacrificio nga egga i kekabalinan. ■

Marcos 15:1

*“Ta kommanan na, nammimiting
i darakal na papari, mannakam,
anna mestru ira na Dob anna interu
Sanhendrin. Dinisidi da nu anni i
kuad-da kani Jesus. Ay finungu da
yaya anna niyangay da kani Pilato.”*

IV Korona Nga Si

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva

Ta ollu nga paggangay,
Sigga pagayaya. ■
Kada aggaw
I mission katekesis
Ta abbabbing ira nga makarasi. ■
Ngem ta pappasa na tiempu,
Nasingan na katekista
Sisinu mapawan ngana
I interes nga magginna
I abbabbing mattutummo ngana
I mata da mallolomag paga ngana
Megafu ta i pattolayda
Ay madammo ngana. ■
Megafu ta balay, aru nga problema:
I magana ariad-da Makimisa,
Awan paga trabahu da,
Nassína, ari nakkasal ta Iglesia. ■
Kagitta na katekista
Napotungan ta Korona
Sí nga maski i futu zinuddug na,
Megafu ta ari makalanno,
I inammu ta sacramentu ira. ■
Tangammungan nga pagguyyuan
Na abbing ira nga matudduan
Katekesis ay ka 'wagan. ■
Yawe i meka-appa
Nga Krus ta dalan
Na Katekista nga mangirolluan,
Sacrificio nga egga i kekabalinan. ■

Mateo 27:29

*"Namadday ira ta barungu nga
aru i si na anna nibarungu da sa.
Pinatammitad-da tu balla i ziwanan
nga lima na, nappalittukag ira ta
arubang na, ay kudda-kudda nga
pinagoyoyungan yaya, "Marayaw i
Patul na Judio ira!"*

V Krus

*Ni Clarence M. Batan
Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva*

Kada aggau egga krus
Nga kattuan na katekista
Masservi ta Iglesia. ■
Mamegafu ta balay, ollu bi
Obligasyon enna nga kuan
Anna mabbibi nga mappabatang
Tapenu insigida enna angayan
I abbabbing ira maginnennag
Tari ta eskwela. ■
Makarattal mabba
Maski nu fleti makkurang paga,
Ngamin remedio-wan na
Maski paggatang ta chalk
Anna papel nga iyosa na
Katekista i mangitabba
Maski paga nu piga,
Maski kaggiad-da nga massebeng paga
Anna mapawan ngana i nono na. ■
Maski paga mariga
Sacrificio anna pazziga-riga
Pangalawa ta krus
Misyon nga makkatekista. ■
Yawe i meka-lima
Nga krus ta dalan
Na katekista nga mangirolluan,
Sacrificio nga egga i kekabalinan. ■

Mateo 16:24

*“Ay kinagi ni Jesus ta disipulo na ira,
“I sinni laman nga maya nga mevulu
niakan, mawag tu kattaman na baggi
na, iyabaga na i krus na annatumuttul
niakan.”*

VI

Nedarapal

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva

Megafu ta taki ta nabannag
Egga paga gapa saga karuan
Nga i katekista meduki gapa
Mattaki, makkafi paga i nono na. ■
Mauya-uyaw paga,
Daralan paga na kak-kofun na ira,
Kaggiad-da tu minagap-pappe kanu,
Balagasay kudda paga
Pattolay na ugo mabba
Ta ituddu na
Tu tadday nga katekista. ■
I pakkafian ay fustu,
Ari yawe nga pagillakayu,
Ngem ta pattolay ay fustu
I mofutan tu sikan
Addadde na ngamin
Dios ngana i makannammu!
Yawe i meka-annam
Nga krus ta dalan
Na katekista nga mangirolluan,
Sacrificio nga egga i kekabalinan. ■

Isaias 53:5

*“Ngem nabigaran yaya megafu ta
katagarulliat-tam, nataligo megafu ta
marake ira nga kuat-tam. Pinaliag
na ittam megafu ta nappasan na a
kakastigo. Noru ittam megafu ta biga-
bigag na ira.”*

VII

Simon Cireneo

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva

Ta oras na pagawag
Ta trabahu-katekismo
Aru i Simon Cireneo-
Matunung nga totolay ira
Minangnguffun ta katekista ira. ■
Mamegafu ta Yama ira
Nga aru kakkofud-da ira
Ta balay aru maka-makua
Tapenu libre nga merattal
I Yena nga katekista
Ta sitaw laman nu egga paddarafun,
Libre gapa nga edda ira apan
Kabalin na pabbirida. ■
Adde ta makkakavulu
Kofun nga katekista,
Makkumadre anna kofun,
Maya mappagatu,
Maski i pappaga, mabayag. ■
Yawe nga misterio-mission
Nu ngatta ari mebattang
I pak-katekista
I mestra nga Yena. ■
Yawe i meka-pitu
Nga krus ta dalan
Na Katekista nga mangirolluan,
Sacrificio nga egga i kekabalinan. ■

Marcos 15:21

*“Ay nadafung da ta dalan i tadday
nga tolay nga mangagan tu Simon nga
taga-Cirene. Yaya i yama da Alejandro
anna Rufo. Naggafu yaya ta barrio
anna mappange ta ciudad. Finersa
na suddalu ira tu kattuan na i krus ni
Jesus.”*

VIII Pakidafun

*Ni Clarence M. Batan
Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva*

I pakka-katekista,
Maski napannu ta sacrificio
Pagayaya i iyawa na
Megafu ta mission-meyabaga. ■
Aru i massimmuan
Nga kanayun nga mangiyavu,
Fustu nga tabbag
Ay kanayun mawag egga. ■
So nu anni i bawtizo?
So nu anni i kasal?
Sinni i mappaconfesar?
So nu anni gapa i confirma?
Sitaw i dalan na lefang?
Ngatta ta awan mabba i Pari?
Sitaw i dian na Pari?
Egga i pakasallan ni Father?
Awayya na kari i mappabendita
Maski magibannag si Father?
Ngamin yawe ira ay mawag
kannammuan
Nga mawag tabbaggan
Na katekista nga kanayun
Egga ta Iglesia. ■
Yawe i meka-walu
Nga krus ta dalan
Na Katekista nga mangirolluan,
Sacrificio nga egga i kekabalinan. ■

Lucas 23:28

*“Nallipay si Jesus nira anna kinagi
na, “Babbay nga taga-Jerusalem!
Arian nu nga tangitan, tangitan nu
I baggi nu tuange ta ana nu ira.”*

IX Nepato

*Ni Clarence M. Batan
Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva*

Pabbaw i irattal
Ni Hesus nga nepato
Kada pagarammammung
Na missionero ira nga katekista. ■
Takkilala na pangurukurus
Ta ngagan da Ama, Ana
Anna Espiritu Santo. ■
Mangiparaddam ta sacrificio
Panavvu ta katagarulian
I lubig nga tammi
Kinatta na pagiddu,
Kinompleto paga na pangaya
Maski nabatta ira i kallo
Tapenu daga ay marreklamo
Masissinnang nga memammo,
Awan i poray,
Puro pangaya
Si Cristo nga nepato
I keblinanna ay katekesis. ■
Yawe i meka-siam
Nga krus ta dalan
Na Katekista nga mangirolluan,
Sacrificio nga egga i kekabalinan. ■

Mateo 27:31

*"Ta kabalid-da nga nagoyoyung sa,
inariad-da yuri nipay da sa nga kapa,
anna nibaruasi da gabbalaman sa yuri
i sinnun na laggapa. Ay nilawad-da
tapenu ed-da nga ipato ta krus."*

X Dimas

*Ni Clarence M. Batan
Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva*

Sinni nittam
I ari mak-koko?
I oras nga nakuan
Para ta Yafu. ■
Sinni nittam
I ari nga mak-koko
Nga yari ira ngizzi anna
Pagayaya na abba bbing ira
Nga mapangal
Ta tuddu ira na Iglesia?
Sinni nittam
I ari nawawanan
Ta gannua nga kateketikal
Ta kada pabbisita
Ta kapilya anna Iglesia,
Ta sermon ni Father
Anna si Obispo paga,
Ta simple nga panafun
Ta wagi nga Catolico,
Ta prayer meetings
Nga kanayun nga anga-angayan,
Ta tiempo nakuan
Matageno tam si Cristo
Aranni kagitta na kabiko laman
Tapenu maski
Minuto, maki-istorya laman. ■
Maswerte si Dimas
Megafu ta aranni
Naka-uvovug, si Cristo

Maski mariga, makibbida
I promesa nga awan adde na
Megafu ta determinado. ■
I determinado nga katekista
Mekatalo ta mission. ■
Yawe i meka-mafulu
Nga krus ta dalan
Na Katekista nga mangirolluan,
Sacrificio nga egga i kekabalinan. ■

Lucas 23:42

*"Ay kinagi na kani Jesus, 'Jesus,
daddammam-mà noka nu
mammaguray ka nganal.'"*

XI I Bilin

*Ni Clarence M. Batan
Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva*

I pabbalin tu tadday
Nga katekista
Ay neyawa nga talo
Keggan na bilibilin
Dakal nga annungan
Tapenu mannayun
Nga mattolay,
Kada tuddu na ebanghelio
Kada istorya na Biblia
Tradisyon paga ira
Kada istorya nga nasantowan
Kavulu na i pangi-giya
Ni apostol nga Juan,
I aranni kani Hesus
Yayya i kofun na. ■
Tammi na i pangaya,
Ni Maria nga Yena tam
Nga napannuan tu daddam
I futu na nga nabigaran
Pazzigariga na Ana na
Pinasensia na nga iningan
Kani Maria nibilin
Ni Hesus i santa nga Iglesia
Ta tiempu nga mazzibo
I ngamin nga iddanama
Megafu ta mappange
Nga mapawan
I mundo nga matolay. ■
I Katekista ay maka-Maria
Rosario kanayun nga tammi na
Ta tangammungan nga magulu
Katekismo enna iyananibig. ■

Yawe i mekarattadday
Nga krus ta dalan
Na katekista nga mangirolluan,
Sacrificio nga egga i kekabalinan. ■

Juan 19:26-27

*"Ta pakasingan ni Jesus tu agga-
taddag tari i yena na anna disipulo
nga iddukan na, kinagi na ta yena na,
"Babay, yatun i ana mu." Kinagi na
gapa ta disipulo, "Yatun i yenam."*

XII

I Pappatay

*Ni Clarence M. Batan
Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva*

Mamimpiga nga pinano-panono
I pappatay ni Hesus
Na masserbi nga katekista ira. ■
Ta kaggaggau nga krus
Nga neyabaga da
Para ta mission
Maibillay i tuddu ira
I siggamatolay nga Cristo. ■
Ngem ta pappatay,
Ni Yafu nga Hesu-Cristo,
Egga gammabba i ituddu na-
Nga egga i panuppalan
Katagi-tadday, egga panuppalan na
Nga egga panagenappanna,
Nga egga panguriananna,
Yaw i dasal mi
Ta pangurianan,
Meggo nga gakkappan,
I netabba nga
nelangitan
Megafu ta netuppal
I mission nga napannuan
Ta pabbala-balo. ■
Yawe i meka-karaddua
Nga krus ta dalan
Na katekista nga mangirolluan,
Sacrificio nga egga i kekabalinan. ■

Juan 19:30

*“Ta pakasussu ni Jesus ta silam, kinagi
na, “netuppal ngana!” Ay nakkummag
yaya anna nari ngana i inango na.”*

XIII

Niketanam

*Ni Clarence M. Batan
Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva*

I pattolay na katekista
Kunna magaru ira,
Napannuan pagayaya negamu
Ta kononaggan na
I kurug nga passervi ngaral
Na angngurugan na
Guni na pangitaki
Tonu na pangaya
Kansion na pagiddu. ■
Ta niketanam ni Hesus
Niyananibig na
Ta masserbi nga Katekista,
Ta pagimammo na
Ta manganannuan nga pakkiddam
Ta tallu nga aggaw na zibbo-
Makkansion tu paddayaw
Pabbala-balo, pannonono
Mappasikan anna mangurug
Ta anni laman nga pakavurungan
Ta zibbo, egga i netabba
Nawag anna inago. ■
Yawe i meka-karattallu
Nga krus ta dalan
Na Katekista nga mangirolluan,
Sacrificio nga egga i kekabalinan. ■

Mateo 27:59-60

*"Inà ni Jose i baggi ni Jesus anna
vinungunan na ta bagu nga ulo nga
lino, ay nipay na ta nipakua na nga
katanamman na nga bagu pagalaman
nga nakokkog ta dadda. Ta kabalín na
kinarolig na i tadday nga dakal nga
batu nga nipanerra na ta attanamman,
ay nanaw ngana."*

XIV Paginnolay

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Ibanag ni Fr. Carlos C. Villanueva

I napili na nga mission
Tu makka-katekista Ngem i kurug -
Naperulay nga pinili ira na Yafu Dios
Tapenu egga kaduffunna
Nga mapasensia nga manangngaw
Ta meddu nga Iglesia. ■
Pagangatam-mu i angugnurugan
Nga nakkafi anna itotolim
Ariam-mu pagimmangan,
Mangiparaddam
Ta mepangngo ira nga tuddu
Meyannung ta papparaparan
Ta paginnolay
Katekista, mangina nga kukua
Na Santa Iglesia. ■
Yawe i meka-kara-appa
Nga krus ta dalan
Na katekista nga mangirolluan,
Sacrificio nga egga i kekabalinan. ■

Mateo 28:6

*“Awan yaya taw; naginnolay ngana
nga kunna kinagi na. Tullung kamu
anna innan nu i naddianan na.”*

Panuttulan na Panuddu

Panono ni Ma. Cecilia L. Balajadia at Clarence M. Batan

Verso ira nga Pangusito

Panuttulan ta Biblia

Yavu ta Pannono

Paskua na Katekista

Mateo 2:9
“Ay nasingad-da mangana ta dalad-da yuri l bitun nga nasingad-da ta Zigattu. Kuruga nagayaya ira nga nakasingan uli taw nga bitun ta nirollu na ira adde ta lugar nga dian na abbing.”

☞ *Sinni ira l makagim nga nabbalin nga bitun ta pattolay mu nga nangi-giya nikaw nga umaranni kani Jesus?*

Fleti

Mateo 19:14
“Ay kinagi ni Jesus, “Pavulunan nu l abbing ira nga umay niakan. Arian nu ira nga gamman, ta i kuddanaw i malagum ta Pammagurayan na Dios.”

☞ *Nabbalin ka kari nga dalan tapenu meyaranni l abbbabbing ira kani Jesus?*

Ngatta Manaki Makimisa
l abbing ira?

Lucas 2:41-42
“Kada dagun, umay i Magana ni Jesus ta Jerusalem ta Fiesta na Paskua. Turi ta karaddua ngana i dagun ni Jesus, minay mangana ira ta kunna annangngua da.”

☞ *Kavulu tam paga kari l mammagana tam nga Makimisa?*
☞ *Ta kunna magana, metuttul tam kari i ânâ tam ira ta Iglesia?*

Katekista-Minasservi

Lucas 1:46-48
“Ay kinagi ni Maria, “Dayawak-ku ta napafutu i Yafu; anna magayaya ngà megafu ta Dios nga namaliag niakan, ta zinaddam nà nga pakallallo nga doroban na! Mamegafu sangoye, ngamin nga gaka-gaka ay ngaganad-dà noka tu mapalag.”

☞ *Kagitta na paddayarayaw ni Maria, makagi tam kari nga tadday nga paddayaw ta Dios yawe nga inango onu pattolay tam?*

**Mangirolluan-
Kateketikal**

Juan 1:14

"I Uvovug ay nabbalin tu tolay anna nakitapaddian nittam. Napannuan yaya ta allo anna kakurug. Nemammata-mi i Gloria na—i gloria nga inalawa na kunna tadday nga Ana na Yama."

☞ *Matageno tam kari I kegga na Yafu ta ka-celebra na sakramento ira?*
☞ *Nabbalin kari ittam nga sigga-matolay nga takkilala ni Jesus ta kissatolay tam?*

Krus nga Dalan na Katekista-Mangirolluan

**I
Pamugab**

1 Corinto 11:24

"Nabbala-balo ta Dios, ginadda-gaddua na i pan anna kinagi na, "Yaw I baggi na iyawa ku megafu nikamu. Kuan nu yaw tu panaddamman nu niakann."

☞ *Siggaparan kari ittam nga mangitavvung ta inango tam para ta pammakapianan na tanakkuan?*

**II
Getsemani**

Lucas 22:42

"Ama", kunna, "nu awayya na ay ililli mà toye ta pazziga-riga ku. Ngem ari tu i urè i matuttul nu ari i urem."

☞ *Siggaprat-tam kari nga mangngua ta uray na Yafu tu kagitta ni Jesus?*
☞ *Kunna tadday nga katekista, maddasarasal kari ittam nga kagitta ni Jesus?*

**III
Sanhedrin**

Marcos 15:1

"Ta kommanan na, nammimiting i darakal na papari, mannakam, anna mestru ira na Dob anna interu Sanhedrin. Dinisidi da nu anni i kuad-da kani Jesus. Ay finungu da yaya anna niyangay da kani Pilato."

☞ *Namimpiga ngana nga nitaddagattam i angngurug tam ta arubang na magari nga totolay?*

Verso ira nga Pangusito

Panuttulan ta Biblia

Yavu ta Pannono

IV Korona nga Si

Mateo 27:29
 “Namadday ira ta barungu nga aru i si na anna nibarungu da sa. Pinatammitad-da tu balla i ziwanan nga lima na, nappalittukag ira ta arubang na, ay kudda-kudda nga pinagoyoyungan yaya, “Marayaw i Patul na Judio ira!”

☞ *Siggaparan nga kari nga mangarubang ta anni laman nga daddam megafu ta pamarulo ku ta uray na Yafu?*

V Krus

Mateo 16:24
 “Ay kinagi ni Jesus ta disipulo na ira, “I sinni laman nga maya nga mevulu niakan, mawag tu kattaman na i baggi na, iyabaga na i krus na annatumuttul niakan.”

☞ *Kanni ka nga naddesisyon nga tumuttul kani Yafu Jesus?*
 ☞ *Kunnasi I pangattum ta Krus ni Jesus?*

VI Nedarapal

Isaias 53:5
 “Ngem nabigaran yaya megafu ta katagarulliat-tam, nalatigo megafu ta marake ira nga kuat-tam. Pinaliag na ittam megafu ta nappasan na a kakastigo. Noru ittam megafu ta biga-bigag na ira.”

☞ *Egga kari tiempu ira nga nedarapal nga ta pangurug ku ta Yafu?*

VII Simon Cireneo

Marcos 15:21
 “Ay nadafung da ta dalan i tadday nga tolai nga mangagan tu Simon nga taga-Cirene. Yaya i yama da Alejandro anna Rufo. Naggafu yaya ta barrio anna mappange ta ciudad. Finersa na suddalu ira tu kattuan na i krus ni Jesus.”

☞ *Egga kari tiempu ira tu nabbalin ka nga kagitta ni Simon Cireneo?*

VIII Pakidafun	Lucas 23:28 “Nallipay si Jesus nira anna kinagi na, “Babbay nga taga-Jerusalem! Arian nù nga tangitan, tangitan nu I baggi nu tuange ta ána nu ira.”	☞ <i>Siggaparan ka kari nga mangipakanawag ta kurug meyanung ta angngurug mu?</i>
IX Nepato	Mateo 27:31 “Ta kabalid-da nga nagoyoyung sa, inariad-da yuri nipay da sa nga kapa, anna nibaruasi da gabbalaman sa yuri i sinnun na laggapa. Ay nilawad-da tapenu ed-da nga ipato ta Krus.”	☞ <i>Sigga-paran nga kari nga katuan I takkilu ta balay nu? Ta tangammungan nu? Anna ta Santa Iglesia?</i>
X Dimas	Lucas 23:42 “Ay kinagi na kani Jesus, “Jesus, daddammam-mà noka nu mammaguray ka ngana!”	☞ <i>Egga kari tiempu ira nga naddarogas ngà ta oras ku nga mangilayyagayya ta Uvovug na Yafu?</i>
XI I Bilin	Juan 19:26-27 “Ta pakasingan ni Jesus tu agga-taddag tari i yena na anna disipulo nga iddukan na, kinagi na ta yena na, “Babay, yatun i ana mu.” Kinagi na gapa ta disipulo, “Yatun i yenam.”	☞ <i>Makagi kari tu Yenà si Maria?</i>
XII I Pappatay	Juan 19:30 “Ta pakasussu ni Jesus ta silam, kinagi na, “netuppal ngana!” Ay nakkummag yaya anna nari ngana i inango na.”	☞ <i>Nawawanan ngà kari tu iddanamà ta tiempu ira na ka-prueba?</i>

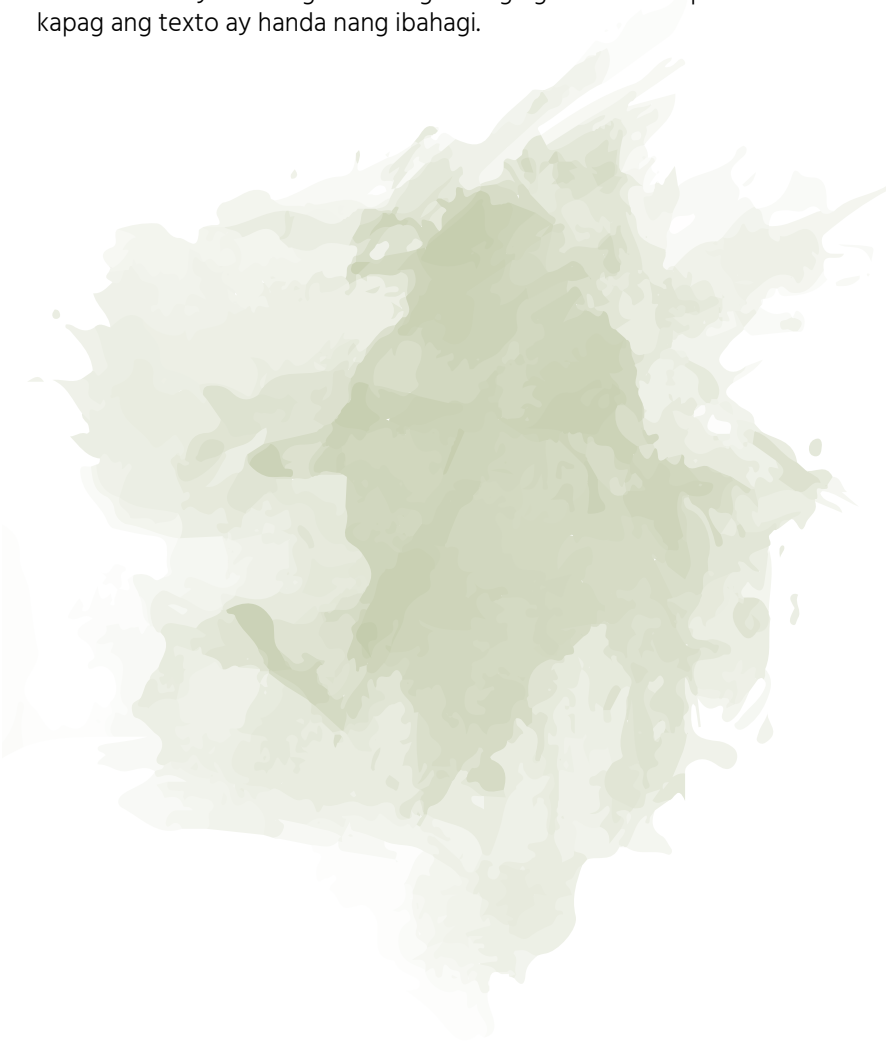
XIII Niketanam	Mateo 27:59-60 “Inà ni Jose i baggi ni Jesus anna vinungunan na ta bagu nga ulo nga lino, ay nipay na ta nipakua na nga katanamman na nga bagu pagalaman nga nakokkog ta dadda. Ta kabalin na kinarolig na i tadday nga dakal nga batu nga nipanerra na ta attanamman, ay nanaw ngana.”	 <i>Gumafù nga kari ta angngurug ku ta tiempu ira na kaprueba na pattolay?</i>
XIV Paginnolay	Mateo 28:6 “Awan yaya taw; naginnolay ngana nga kunna kinagi na. Tullung kamu anna innan nu i naddianan na.”	 <i>Kunnasi l karallam na angngurug ku ta Naginnolay nga Yafu?</i>

[illegible]

Epilogo

Ang Yaman at Mga Hamon ng Katekistang-Lingkod

***Antabayanan ang laman ng bahaging ito na isasapubliko online kapag ang texto ay handa nang ibahagi.

MGA TAGASALIN

BIKOL

- **Erlinda Balaora**, katekista mula sa *Diyosesis ng Sorsogon*.
- **Ma. Danielle Villena**, nag-aral ng Sosyolohiya sa *University of Santo Tomas*, at multimedia officer ng *NCS 2021: PARI Project*.

BISAYA at HILIGAYNON

- **Fr. Nelson S. Plohimon, OAR**, lider-kateketikal mula sa *Archdiocese of Cebu*.

BISAYA

- **Ma. Cecilia L. Balajadia**, katekista, guro ng Teolohiya sa *Institute of Religion* at research associate ng *NCS 2021: PARI Project* sa ilalim ng *Research Center for Social Sciences and Education (RCSSD)* ng *University of Santo Tomas*.
- **Msgr. Maximo Sarno**, lider-kateketikal mula sa *Archdiocese of Davao*.

HILIGAYNON

- **Ray Anthony Bofill**, dalubhasa sa Sikolohiya at guro ng Teolohiya ng *Senior High – University of Santo Tomas*.
- **Cynthia P. Tendencia**, katekista sa Pilipinas at sa Brunei, isang eksperto sa edukasyon, at ngayon ay retirado sa Halifax, Nova Scotia, Canada.

IBANAG at ILOCANO

- **Fr. Carlos C. Villanueva**, lider-kateketikal at tagapayo ng mga katekista sa *Diyosesis ng Ilagan*.

ILOCANO

- **Florence C. Navidad**, eksperto sa larangan ng edukasyon at kalusugan, guro sa *Faculty of Pharmacy* at research associate ng *NCS 2021: PARI Project* sa ilalim ng *RCSSD* ng *University of Santo Tomas*.

- **Rolando O. Dela Cruz**, guro, nagpapakadalubhasa sa larangan ng edukasyon sa *Cagayan State University*, at sa kabila ng pagiging bulag, nag-volunteer para magsalin ng mga tulang-pananaliksik.

KAMPANGANGAN

- **Charles Henry C. Espiritu**, guro at lider-kateketikal ng *Arkidiyosesis ng Pampanga*.

PANGASINAN

- **Norma Villapa**, naging katekista sa *Arkidiyosesis ng Lingayen-Dagupan*.
- **Corazon Targa**, naging katekista sa *Arkidiyosesis ng Lingayen-Dagupan*.

WARAY

- **Ma. Joselyn Año-Cabato**, guro sa pampublikong paaralan at tumutulong sa mga katekista sa *Diyosesis ng Borlongan*.
- **Gloria Año-Oray**, principal sa pampublikong paaralan at lider kateketikal sa *Diyosesis ng Borlongan*.

ENGLISH

- **Luciana L. Urquiola**, eksperto sa wikang English at guro sa *Faculty of Arts and Letters, University of Santo Tomas*.
- **Jeanette P. Grajo**, eksperto sa wikang English at guro sa *Faculty of Arts and Letters, University of Santo Tomas*.

ESPAÑOL

- **Abigail T. Pagalilauan**, eksperto sa wikang-Español at guro sa *Faculty of Arts and Letters, University of Santo Tomas*.

"Ito po ang aking paanyaya sa lahat nang mabibigyan ng pagkakataong basahin at pagnilayan ang librong ito, ang koleksyon ng mga tulang- pananaliksik hango sa mga datos ng buhay ng mga katekista batay sa NCS 2016-2018 na sinulat ni Dr. Clarence M. Batan na mula sa Filipino ay isinalin sa sampung wika.

Tunay ngang maituturing na kayamanan ng ating Simbahan ang mga Katekista, kaya mabuti pong ipagkaloob natin sa kanila ang tamang pagpapahalaga, pagkilala at paggalang. Mabuhay po ang ating mga katekista sa buong Pilipinas!

Nawa'y sa bawat tulang inyong mababasa, isang dasal din ang inyong masambit – para sa ating mga katekista, para sa ating Simbahang Katoliko.

Pagpalain tayong lahat ng Poong Maykapal kasama ng ating Mahal na Inang Maria, Amen."

Hango sa Paanyaya: Kwentong Katekista
ni Bishop Roberto C. "Bobet" Mallari, DD
Chair, CBCP-ECCCE
Bishop, Diocese of San Jose de Nueva Ecija

TUNGKOL SA MAY-AKDA

Clarence M. Batan, isang sociologist sa larangan ng kabataan, edukasyon, trabaho, at Katolisismo, partikular sa larangan ng *catechetical ministry*. Naging *research director*, kasalukuyang Propesor sa Sosyolohiya at *Coordinator* ng *Department of Sociology* sa *Faculty of Arts and Letters, University of Santo Tomas*; naging *Project Lead* ng *National Catechetical Study (NCS) 2016-2018*, at ngayon, *Principal Investigator* ng *National Catechetical Study (NCS) 2021: Pastoral Action Research and Intervention (PARI) Project*. Isang tagahanga ng mga katekistang Pilipino ng Simbahang Katoliko.